

Małgorzata Caban

"Fizyczna przestrzeń biblioteki", pod
red. Mai Wojciechowskiej, Gdańsk
2013 : [recenzja]

Bibliotheca Nostra : śląski kwartalnik naukowy nr 1, 153-157

2014

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach
dozwolonego użytku.

***Fizyczna przestrzeń biblioteki / pod red. Mai Wojciechowskiej. –
Gdańsk : Oficyna Wydawnicza Edward Mitek, 2013. – 279 s. : il., tab. ;
21 cm. – ISBN 978-83-64335-00-6***

Wraz z rosnącą liczbą elektronicznych źródeł informacji i rozwojem nowoczesnych technologii, które pozwalają korzystać z tych źródeł w każdym miejscu i o dowolnej porze dnia lub nocy, znacznie zmienia się rola bibliotek we współczesnym świecie. Biblioteki nie mogą już pozostawać jedynie księżniczami gromadzącymi i udostępniającymi dokumenty, lecz muszą przeobrażać się w instytucje pełniące funkcję przestrzeni społecznej, czyli stawać się tzw. trzecim miejscem. Bibliotekarze-praktycy, autorzy 19 artykułów zebranych w książce *Fizyczna przestrzeń biblioteki* pod redakcją Mai Wojciechowskiej, skupili się na zagadnieniach związanych z przystosowaniem fizycznej przestrzeni biblioteki, a więc jej budynku i pomieszczeń, do pełnienia roli miejsca spotkań.

Tekstem rozpoczynającym prezentowaną publikację jest artykuł Marcina Pędlicha zatytułowany *Nowe technologie, przestrzeń biblioteki i kultura adaptacji*. Autor, odwołując się do prac Harry'ego Faulknera-Browna, Andrew McDonalda i Zbigniewa Cudnika, podkreślił, iż najważniejszą cechą każdego budynku bibliotecznego powinna być elastyczność, a zatem możliwość szybkiego adaptowania do zmian, w tym przede wszystkim zmian wynikających z szybkiego rozwoju nowoczesnych technologii. Wśród przykładów technicznych rozwiązań wpływających na poprawę organizacji przestrzeni biblioteki autor wymienił m.in. zastąpienie monitorów CRT monitorami LCD, przejście na katalogi komputerowe online, wprowadzenie punktów do samodzielnego wypożyczenia i zwracania książek, zabezpieczenia RFID, monitoring, coraz częstsze używanie aparatów fotograficznych zamiast kserokopiarek, czy też upowszechnienie urządzeń mobilnych i sieci bezprzewodowych. Należy pamiętać, że nawet najmniejsza technologiczna zmiana może mieć wpływ na zmianę przestrzeni fizycznej biblioteki.

Do poglądów Faulknera-Browna i McDonalda odwołała się również Lidia Szczygłowska w tekście zatytułowanym *Architektura bibliotek*. Autorka zwróciła uwagę na fakt, że nowoczesne technologie nie są jedynym czynnikiem kształtującym przestrzeń fizyczną bibliotek. Równie ważnym

determinantem są przemiany zachodzące w edukacji, zwłaszcza na poziomie wyższym, dotyczące przejścia z kultury nauczania do kultury uczenia się. Poza czytelniami, w których użytkownicy mogą w ciszy studiować literaturę, konieczne jest zatem tworzenie sal do pracy grupowej, audytoriów, sal konferencyjnych, pokojów seminaryjnych, ale także kawiarenek i galerii. Pomieszczenia te powinny być funkcjonalne, komfortowe i po prostu ładne. W artykule autorka przytoczyła liczne i warte poznania przykłady bibliotek o ciekawej i różnorodnej architekturze.

Przykłady interesujących pod względem architektonicznym bibliotek zaprezentowały dwie kolejne autorki: Renata Ciesielska-Kruczek w artykule *Przestrzeń biblioteczna – miejscem nauki, działalności społeczno-kulturalnej, pracy* i Agnieszka Łobocka w tekście *Centra informacji i galerie – współczesne tendencje organizacji przestrzeni publicznej w bibliotekach polskich*. Pierwsza z autorek podkreśliła istotę takich elementów jak oświetlenie, kolorystyka i umeblowanie dla właściwej organizacji przestrzeni bibliotecznej. Zwróciła też uwagę na fakt, że biblioteka ma być przyjazna nie tylko użytkownikom, ale także bibliotekarzom. Powinna stać się zatem komfortowym miejscem pracy bibliotekarzy, co wiąże się także z zapewnieniem właściwego zaplecza socjalnego. Z kolei Łobocka pokazała proces zmian w organizacji przestrzeni publicznej w polskich bibliotekach. Przedstawiła przykłady bibliotek, których architektura i wyposażenie świadczą o orientacji na użytkownika (czyli zapewnienie komfortu pracy), nie na księgozbiór.

Zagadnienie właściwej aranżacji wewnątrz poruszyła Jolanta Laskowska w artykule pt. *Biblioteczna przestrzeń w nowoczesnej szkole*. Autorka, odwołując się m.in. do *Manifestu bibliotek szkolnych* z 1999 r. i dokumentów z nim powiązanych, przypominała, że biblioteka szkolna jest najczęściej pierwszą i czasami niestety jedyną biblioteką z jaką młody człowiek ma styczność. Zatem odczucia i emocje, które w nim wywoła pierwszy kontakt z biblioteką, mogą wpłynąć na to, czy w przyszłości będzie on chciał korzystać z podobnych instytucji. Słuszne wydaje się stwierdzenie autorki, że „aranżacja wewnątrz bibliotek szkolnych powinna zachęcać uczniów do spędzania tam nie tylko czasu przeznaczonego na naukę, ale także czasu wolnego” (s. 65). Liczne przykłady przeznaczonych dla młodych czytelników bibliotek, które posiadają niezwykle atrakcyjne wnętrza przedstawiła Maja Wojciechowska w artykule pt. *Strefa młodego czytelnika – fizyczna przestrzeń dziecięcych instytucji bibliotecznych*. Autorka zilustrowała swoje obserwacje fotografiami omawianych obiektów.

Obecnie biblioteki, chcąc stworzyć pozytywny wizerunek w społeczeństwie i przyciągnąć użytkowników, muszą sięgać po te same środki i narzędzia promocji stosowane przez firmy komercyjne. Możliwość wykorzystania jednego z takich narzędzi, przedstawiła Nina Kaczmarek w niezwykle interesującym artykule pt. *Zastosowanie koncepcji marketingu wizualnego w bibliotekach chorwackich*. Odwołując się do omówień Mai Wojciechow-

skiej autorka wspomniała o najważniejszych sposobach realizacji marketingu wizualnego w bibliotekach. Szczególną uwagę zwróciła m.in. na: optymalne gospodarowanie ograniczoną powierzchnią biblioteki, właściwe rozplanowanie komunikacji w jej wnętrzu, odpowiednie rozmieszczenie sprzętów i materiałów, dekoracje w postaci oświetlenia, barw, faktur i materiałów oraz czystość i estetykę (s. 97–98).

Wydawać by się mogło, że tematyka marketingu będzie przedmiotem także kolejnego tekstu zatytułowanego *Niemieckie biblioteki uniwersyteckie. Kształtowanie oferty usługowej w kontekście celów marketingowych* autorstwa Ewy Amghar. Autorka omówiła jednak działalność, zbiory, jak również zawartość stron internetowych czterech wybranych bibliotek uniwersyteckich w Niemczech: Biblioteki Uniwersytetu Fryderyka Aleksandra Erlangen-Nürnberg, Biblioteki Uniwersyteckiej i Krajowej Turynгии w Jenie, Biblioteki Uniwersyteckiej i Miejskiej w Kolonii oraz Biblioteki Uniwersyteckiej Ruhr w Bochum.

O bibliotekach szkół wyższych, w odniesieniu do ich architektury i na przykładzie Ukrainy, pisze Renata Samotyj w artykule pt. *Biblioteki akademickie Ukrainy: współczesne tendencje i problemy budownictwa*, przedstawiając kilka przykładów budynków bibliotecznycych, zarówno nowych, zaprojektowanych z myślą o bibliotekach, jak i starszych – zaadaptowanych do potrzeb danej biblioteki. Okazuje się, że na Ukrainie działa Państwowa Naukowa Biblioteka Architektury i Budownictwa im. W. Zabłotnego, która aktywnie angażuje się m.in. w informowanie opinii publicznej o potrzebie budowania bibliotek, jak i prowadzenie badań w tym zakresie (s. 144).

Aneta Kowalska i Urszula Matoga w tekście *Organizacja pracy bibliotek w kulturze zachodniej na przykładzie bibliotek austriackich i szkockich. Doświadczenia ze szkoleń i wyjazdów zagranicznych* omówiły lokalizację, architekturę, wyposażenie i działalność bibliotek, które miały okazję odwiedzić, głównie w ramach programu Erasmus. Wśród bibliotek tych znalazły się m.in. Biblioteka Politechniki Wiedeńskiej, Główna Miejska Biblioteka Publiczna w Wiedniu, Biblioteka Uniwersytetu w Glasgow oraz biblioteki publiczne w Duloch i w Dunfermeline w Szkocji.

W artykule *Biblioteka jako przestrzeń fizyczna i społeczna w ocenie pracowników naukowych Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie* Monika Jaworska przedstawiła historię biblioteki tejże uczelni oraz wyniki badań ankietowych przeprowadzonych wśród pracowników naukowych. Badania dotyczyły przestrzeni fizycznej i społecznej biblioteki, jej budynku, wyposażenia, dostępności oraz atrakcyjności rozpatrywanej pod kątem miejsca sprzyjającego społecznej i kulturalnej aktywności. Dane statystyczne i wyniki badań ankietowych dotyczące zbiorów i ich wykorzystania w uniwersyteckiej bibliotece zaprezentowała Ewa Rzeska w tekście pt. *Zasoby biblioteki uczelnianej wobec potrzeb pracowników naukowych. Z doświadczeń Biblioteki Głównej Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie*.

Z kolei Jadwiga Siemiątkowska w artykule *Organizacja przestrzeni z wolnym dostępem w Bibliotece Głównej Politechniki Warszawskiej* odwołała się do historii wolnego dostępu w bibliotekach i zmian, jakie ta forma wypożyczania zbiorów spowodowała w organizacji powierzchni bibliotecznej. Zwróciła uwagę na fakt, że obecnie w bibliotekach ludzie szukają miejsca do pracy grupowej, zapewniającego m.in. swobodę dyskusji. Autorka przedstawiła prace studentów Wydziału Architektury Politechniki Warszawskiej, których celem było takie przeprojektowanie przestrzeni Biblioteki Głównej teźże uczelni aby stała się biblioteką nowoczesną, spełniającą oczekiwania użytkowników. W artykule omówione zostały najważniejsze problemy z jakimi spotykali się młodzi projektanci – wymieniono m.in. trudność stworzenia przestrzeni, która zaspokajałaby potrzeby zarówno użytkowników, jak i bibliotekarzy.

Joanna Kasprzyk-Machata w tekście *Ewolucja a może rewolucja? Bibliotekarz i jego środowisko pracy na przykładzie Biblioteki Głównej Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu* przedstawiła zmiany w funkcjonowaniu uniwersyteckiej biblioteki na przestrzeni kilkudziesięciu lat – zarówno w jej strukturze organizacyjnej, jak i warunkach lokalowych. Autorka omówiła etapy transformacji od niewielkiej biblioteki uczelnianej aż do dużego i nowoczesnego Dolnośląskiego Centrum Informacji Naukowej i Ekonomicznej.

Działalność kolejnej biblioteki naukowej zaprezentowała Ewa Penkalla w artykule *Czytelnik-humanista we współczesnej bibliotece naukowej. Rola i zadania pracowników obsługi na bazie doświadczeń ostatniej dekady pracy w PAN Bibliotece Gdańskiej*. Podobnie jak poprzedniczka, autorka opisała zmiany organizacyjne, technologiczne i lokalowe w bibliotece, przedstawiając dodatkowo wyniki przeprowadzonej na przełomie 2007/2008 r. ankiety na temat funkcjonowania Biblioteki Gdańskiej w jej nowej siedzibie. Szkoda, że autorka nie pokusiła się o powtórzenie ankiety, co pozwoliłoby na porównanie wyników badań. Podobnymi zagadnieniami zajęła się Ewa Rudnicka w artykule *Zarządzanie organizacją tradycyjnych zbiorów w bibliotece akademickiej na przykładzie Biblioteki Uniwersyteckiej UWM w Olsztynie*.

Technologia RFID (*radio-frequency identification*), ułatwiająca zarówno proces udostępniania księgozbioru, jak i jego zabezpieczenie, jest wciąż dla wielu bibliotekarzy nowością. Warto zatem zapoznać się z artykułem Sylwii Bem i Marleny Borowskiej *RFID jako system wspomagający zarządzanie zasobami bibliotecznymi. Doświadczenia Biblioteki Wyższej Szkoły Biznesu w Dąbrowie Górniczej*, w którym szczegółowo zostały omówione etapy wdrożenia technologii RFID w bibliotece, a także korzyści z tego wynikające.

Warto także zwrócić uwagę na artykuł Mileny M. Śliwińskiej *Jaka biblioteka jest potrzebna studentowi? Próba odpowiedzi na pytanie*. Autorka przeprowadziła interesujące rozważania na temat przyszłości bibliotek. Sta-

rała się odpowiedzieć na ważne pytania: Jaka funkcję będą pełniły biblioteki za kilka lat? Jaka będzie w nich rola bibliotekarzy? Czego będą oczekiwać użytkownicy? Czy bibliotekę odwiedzać będą wciąż czytelnicy, czy zastąpią ich użytkownicy korzystający jedynie z pomieszczeń i sprzętu biblioteki, a nie z jej zbiorów? W ostatnim artykule *Nie samą książką bibliotekarz żyje* Mateusz Paradowski zaprezentował pomysłowość pracowników Biblioteki Pedagogicznej w Elblągu, którzy swoje zainteresowania florystyczne wykorzystują do dekorowania pomieszczeń biblioteki na co dzień ale też przy okazji różnorodnych imprez i wystaw.

Teksty zawarte w publikacji *Fizyczna przestrzeń biblioteki* oscylują wprawdzie wokół jednego wątku, jakim jest architektura i aranżacja bibliotek, poruszają jednak również wiele innych ciekawych zagadnień pobocznych, takich jak rola bibliotek, ich zadania, czy też perspektywy na przyszłość. Szczególnej uwadze należy polecić artykuły przedstawiające przykłady bibliotek zagranicznych, interesujących zarówno pod względem ich aranżacji, jak i samej działalności. Niektóre z rozwiązań z powodzeniem można by zastosować w polskich bibliotekach.